

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету
цивільного захисту України
професор

Володимир САДКОВИЙ

« 18 » 2020 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне
значення результатів дисертації

КЕРДИВАРА Валентина Віталійовича

на тему: «Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального
воєнного конфлікту»

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного університету
цивільного захисту України (протокол №5 від 16 грудня 2016 року) та
скорегована (протокол №10 від 25 червня 2020 року)

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент, провідний
науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та
кризової психології науково-дослідного центру Христенко В.Є.

Рецензенти:

доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету
Афанасьєва Н.Є.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету
Боснюк В.Ф.

1. Дисертація за змістом відповідає галузі знань 05 – соціальні та
поведінкові науки і спеціальності 053 – психологія.

2. Актуальність вирішеного наукового завдання зумовлена тим, що
шість років тому українське суспільство зіткнулося з проблемою масового
переміщення своїх громадян з одних територій на інші. Це було викликано
воєнними діями на сході України. Станом на початок 2020 року в Україні
офіційно зареєстровано майже 1,5 мільйони внутрішньо переміщених осіб.
Більше половини з них (60%) переїхали з Донеччини, 37% — з Луганщини,
3% — з АР Крим.

Вимушені переселенці стикаються із труднощами у процесі
працевлаштування, облаштування житла, придбання елементарних предметів
побуту для нормального проживання. Вони значною мірою втратили колишні
економічні, професійні і, навіть, родинні зв'язки та опинилися перед

необхідністю формування нового соціального статусу, завдяки якому спроможні увійти до нових соціальних груп.

Такий масовий характер вимушеного переселення характеризується великою кількістю соціально-психологічних проблем, які властиві процесу вимушеної міграції. Вона, у свою чергу, характеризується підвищеним рівнем агресивності, відчуттям тривоги і розгубленості, втрати почуття впевненості, нервово психічної напруженості, що нерідко призводить до девіантної поведінки особистості і негативно позначається на результатах адаптації до нових умов життя.

3. Зв'язок роботи з планом наукової та науково-технічної діяльності Національного університету цивільного захисту України із зазначенням науково-дослідних робіт, які стали базовими для підготовки і подання дисертації.

Дисертацію виконано відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Національного університету цивільного захисту України, внесок здобувача у виконанні науково-дослідної роботи «Психологічні особливості роботи з жертвами надзвичайних ситуацій воєнного характеру» (державний реєстраційний номер 0118U001011):

- провів психологічний аналіз нормативної бази, щодо забезпечення прав та свобод по відношенню до внутрішньо переміщених осіб;

- проаналізував поведінку внутрішньо переміщених осіб в умовах вимушеного переїзду, визначив маркери, які вказують на наявність синдрому жертви, чи на передумови його формування.

4. Нові науково-обґрунтовані теоретичні та/або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для галузі знань та підтверджені документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Вперше обґрунтовано основні психологічні особливості виникнення та прояву синдрому жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту.

Удосконалено:

- уявлення про основні детермінанти виникнення синдрому жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони воєнного конфлікту;

- діагностичний інструментарій оцінювання негативних проявів у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту.

Результати дослідження використовуються в межах методичного забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах Державної служби України з надзвичайних ситуацій (Акт впровадження від 21.05.2020 р.), та у діяльності департаменту соціальної політики Харківської міської ради (Акт впровадження від 05.05.2020 р.).

5. Ступінь достовірності та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У роботі на достатньому теоретичному та емпіричному матеріалі, послідовно та неухильно дотримуючись визначених у теоретичній частині методологічних засад, розкрито й обґрунтовано її основні положення: психологічні особливості прояву синдрому жертви у внутрішньо переміщених осіб та передумови, які можуть впливати на формування цього синдрому; удосконалено діагностичний інструментарій оцінювання негативних проявів у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту з урахуванням специфіки вимушеного переїзду, що сприяє здійсненню заходів з надання якісної психологічної допомоги, та методику його застосування.

Положення дисертації доведено з належною доказовістю і послідовністю із застосуванням статистичних методів дослідження (коефіцієнт кореляції Пірсона, методика оцінки компетентності експертів). Отримані результати оброблено за допомогою стандартизованого пакету програм IBM® SPSS® Statistics 23.0, офісного пакету програм Microsoft Office 2016.

Загалом наведена наукова праця є самостійним, логічним за структурою і завершеним науковим дослідженням.

6. Практична значущість дисертації полягає у з'ясуванні психологічних особливостей проявів синдрому жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту, з урахуванням особливостей пережитих травмуючих подій воєнного характеру, які можуть бути впроваджені в підготовку, перепідготовку та роботу психологів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та працівників соціальних служб Міністерства соціальної політики України, які приймають участь в наданні гуманітарної та психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам.

7. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій.

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і/або Європейського Союзу

7.1. Kerdyvar V.V. Projev přímé agrese vynucených přestěhovalců z východních regionů ukrajiny. *Sciences of Europe Vol.4, №49 2020. Nov. www.european-science.org. Czech Republic, Praha, P. 52-54.* (Index Copernicus, Google scholar, The General Impact Factor, International Scientific Indexing).

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

7.2. Кердивар В.В. Аналіз передумов виникнення синдрому жертви в умовах вимушеного переселення в межах України. *Теорія і практика сучасної психології, №2 2018.* Класичний приватний університет м. Запоріжжя, С. 203–206.

7.3. Кердивар В.В. Поглиблений психологічний аналіз вразливих категорій внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Херсонського*

державного університету. Серія Психологічні науки №1 2019.
DOI:10.32999/ksu2312-3206/2019-1-36. Херсонський державний університет
м. Херсон, С. 217-222.

Усього результати дисертації відображено у 13 наукових працях: 2 статтях у виданнях, затверджених МОН України, як фахові у галузі психології, 1-у зарубіжному періодичному науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних; 10 тезах доповідей на наукових конференціях.

8. Особистий внесок здобувача в науку полягає в тому, що:

встановлені основні психологічні чинники, які впливають на формування синдрому жертви у внутрішньо переміщених осіб та характеризують його наявність:

- негативний травмуючий вплив воєнного конфлікту на особистість людини;

- вимушена втрата основних життєвих благ внаслідок вимушеного переїзду та відсутність необхідної підтримки з боку держави;

- внаслідок відсутності вирішення потреб формується негативне відношення до державних службовців, що, в свою чергу, трансформується в агресивну поведінку;

- постійна тривожність, яка виникає в результаті травмуючих подій та спонукає виникненню навченої безпорадності у внутрішньо переміщених осіб.

удосконалено: діагностичний інструментарій оцінювання негативних проявів у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту з урахуванням специфіки вимушеного переїзду, що сприяє здійсненню заходів з надання якісної психологічної допомоги, та методик його застосування;

набула подальшого розвитку дефініція «синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб», що віддзеркалює суттєві зміни і трансформації в їх повсякденному житті та впливає на адаптивні здібності, а в подальшому і психологічне здоров'я внутрішньо переміщених осіб, які можуть стати ресурсом відновлення втрачених територій держави.

9. Відповідність вимогам до оформлення дисертації та доброчесності. Оцінка цілісності змісту та стилю написання.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (150 найменувань, із них 27 - іноземними мовами, 5 додатків на 20 сторінках.

Загальний обсяг дисертації складає 180 сторінок, із них основного тексту - 160 сторінок, 14 таблиць, 6 рисунків та містить результати власних досліджень.

Рівень оригінальності тексту становить 81%. Усі використані у праці запозичення є правомірними, а саме: цитати наукових творів, що використовуються, мають обов'язкове посилання на його автора і джерело цитування.

У роботі здобувачем чітко та змістовно визначено мету та основні завдання, об'єкт та предмет дослідження, використано праці вітчизняних і закордонних науковців, які досліджували проблему синдрому жертви. Матеріали дисертації викладені науковим стилем, доступною мовою, послідовно, стисло та грамотно.

У цілому дисертаційна робота Валентина КЕРДИВАРА «Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту» представляє закінчене науково-експериментальне дослідження, яке виконано на високому науковому рівні, повністю відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 року.

10. Дисертація не містить таємної інформації та інформації з обмеженим доступом.

начальник кафедри психології діяльності
в особливих умовах соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України
доктор біологічних наук, професор
«14» _____ 08 _____ 2020 року

 Ліна ПЕРЕЛИГІНА

Рецензенти:

доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України
доктор психологічних наук, доцент
«14» _____ 08 _____ 2020 року

 Наталя АФАНАСЬЄВА

доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України
кандидат психологічних наук, доцент
«14» _____ 08 _____ 2020 року

 Валерій БОСНЮК